

Jarl Giske (Institutt for biologi, UiB) og
Christian Jørgensen (Uni Computing)

Den store historien om mennesket

For å forstå vår nære fortid og vår samtid, trenger vi å gå to millioner år tilbake i tid, skriver Jarl Giske og Christian Jørgensen.

UiB har et fakultet for kroppen, et for sinnet, et for kulturen, et for loven, et for samfunnet – og et for alle andre arter på jorda, alt annet på planeten, alle andre planeter, resten av universet og eventuelle andre univers. Inntil nylig hadde vi sågar et eget fakultet for menneskets kjeve. Men hvem kan tegne det store bildet av et menneske? Hvordan ble vi til, og hva betyr det for hvordan vi er? Harvard-historikeren Daniel Small besøkte Litteraturhuset i Oslo i januar, i anledning av at han i boken *Deep History and the Brain* har kritisert historiefaget for å mangle interesse for tiden før de eldste tekstene. Small hevder at det ikke går an å forstå historien uten å forstå hvordan

hjernen påvirker menneskets behov. Han blir derfor en talsmann for at våre siste to millioner år er av stor betydning for å forstå vår nære fortid og vår samtid.

Afrikansk arkeologi

Få steder i verden har høyere kompetanse på denne perioden enn UiB. Christopher Henshilwood, professor i afrikansk arkeologi ved Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap, er ansvarlig for undersøkelser av mange sørafrikanske lokaliteter der det periodevis har bodd mennesker for 65000–130000 år siden, i den perioden der menneskets hjerne ble moderne. Arbeidet hans er av så høy kvalitet at prestisjetunge

Nature hadde en tresiders bildereportasje om ham og forskningen hans i februar i år. Henshilwood skal forelese om menneskets begynnende modernitet i Egget torsdag 24. mai, i regi av MN-fakultetets nye forelesningsserie Horisonter.

Disse to begivenhetene handler ikke bare om at human- og samfunnsvitenskapene får tilgang til ny erkjennelse av hva et menneske er: det samme gjelder for biologifaget. Det er en økende erkjennelse blant biologer at kulturen – og samfunnet denne kulturen har skapt – har vært den viktigste drivkraft for evolusjonen av vår egen art de siste par millioner år, og faktisk med stadig sterkere seleksjonstrykk henimot moderne tid. Man kan ikke forstå det moderne menneskets biologi uten å forstå vår historie.

Big History

Men det hendte også mye for mer enn to millioner år siden. En som begynner med Big Bang er den nederlandske historikeren Fred Spier,

som besøkte UiB på Darwin dagen i februar. Spier er visepresident i International Big History Association og underviser i temaet storhistorie ved flere nederlandske universiteter, med omtrent samme allmenndannelsesbegrunnelse som examen filosoficum har hos oss. Storhistorie drives i stor grad framover av historikere som vil beskrive de viktigste kreftene og prosessene fra den aller første begynnelse til nå. Stort større går det ikke an å gjøre historieundervisningen.

Selv om mennesket forsøkes forstått i mange vitenskapelige disipliner, er det først når de forskjellige fasettene og perspektivene blir satt sammen igjen at vi kan bygge den helhetlige forståelsen. Slik vi ser det er dette et av hovedpoengene til storhistorikerne, og begrunnelsen for at de aktivt trekker inn antropologi, astronomi, biologi, filosofi, geografi, geologi, litteraturvitenskap, paleontologi, politiske fag, sosiologi, med mer. Storhistorie er på ingen måte et ferdig prosjekt, men et perspektiv i stadig utfoldelse, og dets styrke vil avhenge

av hvordan det klarer å innarbeide nye innspill og bidragsytere. En aktiv innsats for denne tverrfagligheten kan kanskje motivere at vitenskapene og universitetene av noen blir oppfattet som relativt statiske, fragmenterte og irrelevante i samfunnsutviklingen. En sannsynlig effekt av en tverrfaglig modul i bachelorgraden blir at studentene, og deretter neste generasjon av akademikere, får større forståelse for verdien av andre fags perspektiver.

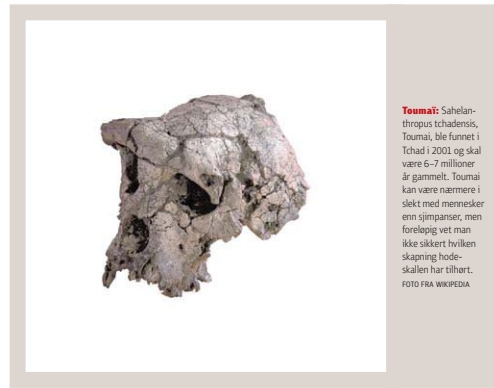
En del av dannelsen

En utslitt effekt av kvalitetsreformen, der studenter søker opptak til spesialiserte studieprogrammer i stedet for brede fakultetsprogrammer, er at studentene allerede på bachelornivå lærer stadig mer om stadig snevrere felt. UiB er foregangsuniversitetet for diskusjonen om akademisk dannelse og dette foregår nå også på nasjonalt plan. Vi håper besøket av Spier og forelesningen senere i vår av Henshilwood kan bli en inspirasjon til videre diskusjoner om dette ved UiB.

Er det behov for at alle studenter, ja egentlig alle akademikere, kjenner litt til de krefter som har formet utviklingen av vårt univers, overgangen fra natur til kultur og den gradvise tilblivelsen av vår hjerne? Kan vi klare å etablere en felles plattform for forståelse av oss selv, basert på at ingen fag alene har oversikt over det meste?

UiB er faktisk ikke i en dårlig posisjon til å lede an i en slik videreutvikling, men det fordrer meningsutvekslinger på tvers av universitetet og at man enes om et felles mål: at studentene skal lære å vurdere og verdsette flere perspektiver. Vi har stor bredde i våre fagdisipliner, vi har allerede en portefølje av dannelsesemner og vi har toppsentre innen forskning på livets opprinnelse, menneskehetens opprinnelse og hjernens funksjoner. ◦

« Det er en økende erkjennelse blant biologer at kulturen – og samfunnet denne kulturen har skapt – har vært den viktigste drivkraft for evolusjonen av vår egen art de siste par millioner år »

Toumai: Sahelanthropus tchadensis, Toumai, ble funnet i Tchad i 2001 og skal være 6–7 millioner år gammelt. Toumai kan være nærmere i slekt med mennesker enn sjimpansen, men foreløpig vet man ikke sikkert hvilken skapning hodeskallen har tilhørt. FOTO FRA WIKIPEDIA

BLOMBOS CAVE: 100000 år gammel steinkursst fra Blombos Cave i Sør-Afrika. Et av bevisene på tidlig menneskelig aktivitet i området. FOTO FRA WIKIPEDIA